

УДК 347.1

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.28>

НОВЕЛИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Кочина О.С.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри публічного та приватного права,
Національний університет «Чернігівська політехніка»*

Шевченко В.С.,
*здобувачка вищої освіти 4 курсу,
Національний університет «Чернігівська політехніка»*

Кочина О.С., Шевченко В.С. Новели правового регулювання захисту авторських прав у мережі Інтернет.

Стаття присвячена аналізу сучасного стану системи українського законодавства у сфері захисту авторських прав у мережі Інтернет, а також наданню на основі цього аналізу пропозицій щодо удосконалення нормативно-правового регулювання захисту авторських прав у мережі Інтернет.

Встановлено, що розвиток новітніх цифрових технологій, масштабне використання мережі Інтернет поряд із численними позитивними сторонами викликає низку проблем, пов'язаних з захистом авторського права.

Зазначено, що у сфері удосконалення охорони інтелектуальних прав загалом та авторських прав зокрема за останні роки відбулися позитивні зміни щодо охорони та захисту авторських прав. Важливим кроком у сфері охорони авторського права стало прийняття в грудні 2022 року нового Закону «Про авторське право і суміжні права».

Проаналізовано нововведення у сфері захисту авторських прав у мережі Інтернет, які передбачені новим Законом «Про авторське право і суміжні права». Зокрема досліджено нові повноваження патентного повіреного, випадки збільшення строків на виконання певних дій власниками веб-сайтів і постачальниками послуг хостингу, порядок притягнення постачальника послуг хостингу або власника веб-сайту до відповідальності за невиконання окремих дій, передбачених законодавством, нові можливості заявника щодо конкретизації даних про постачальника послуг хостингу або власника веб-сайту.

Розглядаючи процедуру захисту авторського права в судовому порядку, запропоновано ввести в норми процесуального права концепцію «Джона Доу», за якою правовласник має можливість ініціювати судові провадження навіть тоді, коли особа правопорушника не встановлена на момент подачі позову.

Автори звертають увагу на необхідність створення спеціалізованого суду, який розглядатиме спори у сфері інтелектуальної власності, робота над створенням якого почалася ще в 2017 році, але нині не завершена та пригальмована.

У висновках до даної статті автори обґрунтовують актуальність та необхідність подальших досліджень у цій сфері, а також необхідність подальшого реформування національного законодавства у сфері захисту авторських прав в мережі Інтернет задля зменшення правопорушень у зазначеній сфері та ефективного захисту прав авторів.

Ключові слова: авторське право, порушення авторських прав, новий Закон про авторське право, мережа Інтернет, Вищий суд з питань інтелектуальної власності, концепція «Джона Доу».

Kochyna O., Shevchenko V. Novels of the legal regulation of copyright protection on the Internet.

The article is devoted to the analysis of the current state of the system of Ukrainian legislation in the field of copyright protection on the Internet, as well as to the provision of proposals on the basis of this analysis to improve the regulatory regulation of copyright protection on the Internet.

It has been established that the development of the latest digital technologies, the large-scale use of the Internet, along with numerous positive aspects, causes a number of problems related to the protection of copyright.

It is noted that in the field of improving the protection of intellectual rights in general and copyrights in particular, positive changes have taken place in recent years regarding the protection and protection of copyrights. An important step in the field of copyright protection was the adoption in December 2022 of the new Law «On Copyright and Related Rights».

Innovations in the field of copyright protection on the Internet, which are provided for by the new Law «On Copyright and Related Rights», have been analyzed. In particular, the new powers of the patent attorney, cases of extending the time limits for the performance of certain actions by website owners and hosting service providers, the procedure for holding the hosting service provider or website owner to account for failure to perform certain actions provided for by law, new opportunities for the applicant to specify data on hosting provider or website owner.

Considering the procedure for copyright protection in court, it is proposed to introduce the «John Doe» concept into the rules of procedural law, according to which the right holder has the opportunity to initiate legal proceedings even when the identity of the offender is not established at the time of filing the lawsuit.

The authors draw attention to the need to create a specialized court that will consider disputes in the field of intellectual property, work on the creation of which began back in 2017, but is currently incomplete and slowed down.

In the conclusions to this article, the authors substantiate the relevance and need for further research in this area, as well as the need for further reform of national legislation in the field of copyright protection on the Internet in order to reduce offenses in this area and effectively protect the rights of authors.

Key words: copyright, copyright infringement, new Copyright Law, the Internet, the Supreme Court on Intellectual Property, the «John Doe» concept.

Постановка проблеми та її актуальність. Новітні цифрові технології полегшують повсякденне життя людей. Мережа Інтернет хоча й з'явилася не дуже давно, але на сьогодні набула широкого вжитку. У творчих людей з появою Інтернету з'явилися широкі можливості для розповсюдження результатів своєї інтелектуальної діяльності. Однак разом із позитивними сторонами мережі Інтернет, такими як загальнодоступність та анонімність, виникла низка проблем, пов'язаних з врегулюванням авторського права.

Правопорушення у зазначеній сфері мають високий рівень латентності, у результаті чого сповільнюється темп розвитку культури та науки, зменшуються надходження до бюджету, підривається потенціал держави. Протягом довгого часу велися різноманітні дискусії щодо питання захисту авторських прав у мережі Інтернет та необхідності удосконалення способів захисту авторських прав у цифровій сфері. Від вирішення цього питання залежить збереження інтелектуального капіталу України та підвищення її авторитету на міжнародному рівні. Тому необхідно знайти дієві способи вирішення цієї проблеми, враховуючи досвід іноземних держав.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теми охорони та захисту авторського права у мережі Інтернет займалися різні правники-науковці, серед яких Кочина О.С., Холошанова М.І. та інші. Проте значна кількість правових нюансів у сфері захисту авторських прав у мережі Інтернет потребує подальших досліджень.

Метою статті є аналіз правових новел у сфері захисту авторських прав у мережі Інтернет, а також надання пропозицій щодо удосконалення національної системи законодавства у цій сфері з допомогою аналізу чинного українського законодавства та міжнародного досвіду.

Виклад основного матеріалу. Рівень захисту прав інтелектуальної власності, а особливо авторських прав в Україні залишається на низькому рівні. Це часто стає джерелом суперечок у відносинах з іншими державами світу.

Наявність проблем щодо захисту прав інтелектуальної власності засвідчують низькі позиції України у глобальних рейтингах: за показником «Право інтелектуальної власності» у рейтингах Міжнародного індексу прав власності 2022 р. країна посіла 93-тє місце серед 129 країн [1, с. 24], що вимагає кардинального поліпшення ситуації. Не без причин в Угоді про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони одним із пріоритетів української влади визначено досягнення належного та ефективного рівня охорони і захисту прав інтелектуальної власності [2].

Кочина О.С. зазначає, що серед основних проблем, які сприяють вчиненню порушень авторських прав у мережі Інтернет, можна виділити наступні: анонімність користування, яка ускладнює встановлення особи порушника; транскордонний, інтерактивний і віртуальний принципи діяльності мережі, відповідно до яких постає проблематичність здійснення заходів державного реагування з метою припинення порушення та притягнення винних до відповідальності; складність встановлення типів соціальних зв'язків і видів правовідносин, яка впливає на правильну правову кваліфікацію протиправних діянь користувачів мережі; встановлення точного часу користування мережею та правосуб'єктності її користувачів [3, с. 40].

У сфері удосконалення охорони інтелектуальних прав загалом та авторських прав зокрема за останні роки відбулися позитивні зміни щодо охорони та захисту авторських прав. Важливим кроком у сфері охорони авторського права є прийняття в грудні 2022 року нового закону «Про авторське право і суміжні права» № 2811-IX (далі – Закон № 2811-IX), який почав діяти з 1 січня 2023 року [4] на противагу Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII [5] (далі – Закон № 3792-XII). Новий закон значно відрізняється від старого правовими нормами, які в ньому містяться; регламентує відносини у сфері авторського права з урахуванням розвитку кіберпростору, а також бере до уваги перехід більшості об'єктів авторського права у цифровий формат.

Розглянемо нововведення, які стосуються саме захисту авторських прав у мережі Інтернет, шляхом порівняння ст. 56 Закону № 2811-IX (нова стаття про порядок припинення порушень авторського права з використанням мережі Інтернет) та ст. 52-1 Закону № 3792-XII (стара стаття про порядок припинення порушень авторського права з використанням мережі Інтернет).

У новій статті замість поняття «електронна (цифрова) інформація» вживається поняття «цифровий контент», яке є більш сучасним. Цифровим контентом згідно з п. 65 ч. 1 ст. 1 Закону № 2811-IX є будь-які відомості чи дані в електронній (цифровій) формі, що містять об'єкти авторського права та/або суміжних прав і можуть зберігатися та/або поширюватися у вигляді одного або декількох файлів (частин файлів), записів у базі даних на зберігаючих пристроях комп'ютерів, серверів тощо у мережі Інтернет.

Оновлено у Законі № 2811-IX правовий статус патентного повіреного (представника у справах інтелектуальної власності). Згідно з п. 7 ч. 2 ст. 56 Закону № 2811-IX заява про припинення порушення авторського права та/або суміжних прав повинна містити: ... твердження заявника, що наведена в заяві інформація є достовірною, а наявність у заявника прав, про порушення яких заявлено, перевірена адвокатом або представником у справах інтелектуальної власності (патентним повіреним), за представництвом (посередництвом) якого подається заява. Тобто, якщо стара стаття передбачала звернення заявника – юридичної особи, із заявою про припинення правопорушення за представництвом чи посередництвом суто адвоката, то нова стаття дає можливість звертатися з такою заявою і через адвоката, і через патентного повіреного.

До повноважень патентного повіреного згідно зі ст. 56 Закону № 2811-IX відносимо: надсилання заяви про порушення авторського права, у разі коли патентний повірений ідентифікує заявника; встановлення контактних даних заявника; підтвердження наданими заявником документами факту наявності в заявника прав, щодо припинення порушення яких висувається вимога у заяві.

Повноваження патентного повіреного стосуються як надсилання заяви про припинення порушення авторського права в мережі Інтернет до власника веб-сторінки чи веб-сайту, так і надсилання заяви до постачальника послуг хостингу, який надає ресурси чи послуги для розміщення відповідного веб-сайту. Слід зазначити, що до кожної із заяв про припинення порушення авторського права має додаватися копія документу, яка буде засвідчувати повноваження патентного повіреного.

Форма заяви про припинення порушення авторського права в мережі Інтернет може бути як письмовою, так і електронною. У випадку оформлення письмової заяви, патентний повірений підписує таку заяву власноручно, якщо ж складена електронна заява – патентний повірений накладає свій кваліфікований електронний підпис.

Також змінилися строки певних дій власників веб-сайтів і постачальників послуг хостингу. Так, у випадку отримання власником веб-сайту від власника веб-сторінки відповіді на заяву про припинення порушення, він має надіслати її заявнику та постачальнику послуг хостингу за реквізитами. А про вжиті заходи, за статтею нового закону, власник веб-сайту повинен повідомити, по-перше, заявника, по-друге, постачальника послуг хостингу, протягом 96 годин з моменту отримання власником веб-сайту відповідної заяви. Стаття старого закону передбачала на виконання цих дій 72 години.

Якщо ж власник веб-сторінки направив власнику веб-сайту повідомлення про відмову, власник веб-сайту, за статтею нового закону, має надіслати копію такого повідомлення заявнику протягом 96

годин з моменту отримання заяви про порушення авторського права. Стаття старого закону передбачала на виконання цих дій також 72 години.

Варто також звернути увагу на те, що Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності» (Укрпатент) припинив свою діяльність у зв'язку з тим, що 8 листопада 2022 року набуло чинності розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 року № 943-р «Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності», яким Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ) визначено суб'єктом, що виконує функції національного органу інтелектуальної власності [6].

Відповідним нововведенням у сфері захисту авторських прав в мережі Інтернет стала можливість заявника звернутися до УКРНОІВІ для сприяння у визначенні власника веб-сайту та/або до постачальника послуг хостингу у випадку, коли заявник не може встановити коректні дані про відповідного власника веб-сайту чи постачальника послуг хостингу, які будуть достатніми для належного надсилання заявником заяви про припинення порушення авторського права.

Слід додати, що постачальника послуг хостингу або власника веб-сайту може бути притягнуто до відповідальності. Так, відповідно до абз. 3 ч. 8 ст. 56 Закону № 2811-IX, якщо заявник на належно оформлену та надіслану заяву своєчасно не отримав відповідь від власника веб-сайту та/або постачальника послуг хостингу про вжиті заходи щодо припинення порушення або повідомлення про відмову в задоволенні заяви, такий заявник звертається до Установи з наданням копій, підтвердних документів для розгляду питання про ініціювання притягнення до відповідальності відповідного власника веб-сайту та/або постачальника послуг хостингу.

Слід зазначити, що процедура, визначена у ст. 56 Закону № 2811-IX є позасудовою. Як бути, якщо спір дійде до суду?

Так, у Законі № 2811-IX регламентовано загальний порядок звернення автора до суду, якщо його авторське право було порушено, а також присутні норми, які вказують як саме захищається авторське право в судовому порядку. По суті процедуру захисту авторського права в судовому порядку, зазначену в Законі № 2811-IX, можна застосовувати і до порушень авторського права у мережі Інтернет, однак з певними удосконаленнями.

Вважаємо, що необхідно ввести в норми процесуального права концепції «Джона Доу». Така практика поширена в США і відповідно до «концепції Джона Доу» правовласник має можливість ініціювати судові провадження навіть тоді, коли особа правопорушника не встановлена на момент подачі позову. М.І. Холопанова зазначає, що це значно полегшить і прискорить припинення порушення авторського права в судовому порядку, адже це позитивно вплине на зменшення кількості нелегального контенту в Інтернеті – чим скоріше припиниться порушення, тим менших збитків зазнає правовласник [7, с. 151-152].

Хоча процедура захисту авторських прав у судовому порядку регламентована Законом № 2811-IX, на практиці у судів виникає багато дискусійних питань стосовно спорів у сфері захисту авторського права в мережі Інтернет. Так, Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду зазначає, що для ефективного розгляду справ про припинення дій, що порушують авторське право, у яких позивачем є особа, якій на підставі ліцензійного договору належить виключне право на використання твору, суди мають з'ясувати вагомі, ключові та визначальні питання, а саме:

- 1) ідентифікувати об'єкт авторського права, щодо якого виник спір між сторонами;
- 2) визначити належність майнових прав автору твору на відповідний об'єкт авторського права;
- 3) визначити конкретні форми та способи використання відповідного об'єкта авторського права, а також визначити класифікацію такого об'єкта;
- 4) визначити спосіб, за допомогою якого відповідач неправомірно використовував об'єкт авторського права;
- 5) чи є об'єкт авторського права, означений позивачем, саме тим об'єктом, який використовується (правомірно/неправомірно) відповідачем» [8, с. 18-19].

У Постанові Верховного Суду (далі – ВС) від 04.05.2023 ВС зазначає, що судові рішення судів першої та апеляційної інстанції не містять з'ясування ключових, вагомих і визначальних питань, які необхідні для розгляду справи. Так, ВС вказує, що не є достатнім загальне посилання суду на використання твору відповідачем. Мають бути з'ясовані конкретні форма та спосіб використання такого об'єкта інтелектуальної власності, а також визначено класифікацію об'єкту відповідно до законодавчих норм. Отже, суд має дослідити на підставі доказів, наданих сторонами, яким саме чином відповідач використовував об'єкт інтелектуальної власності, окрім цього ВС звертає увагу, що під час визначення способу, за допомогою якого відповідач неправомірно використовував об'єкт авторського

права, необхідно виходити з того, що правильне визначення цього питання також перебуває у взаємозв'язку з питанням визначення підсудності справ у спорах про порушення майнових прав інтелектуальної власності, зокрема, з використанням мережі Інтернет [9].

Зазначимо, що позитивно вплине на захист інтелектуальної власності загалом та авторських прав зокрема судова реформа, однак на сьогодні це складно оцінити повністю, адже її ще не завершено. Так, відповідно до Указу Президента України «Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності» від 29 вересня 2017 року № 299/2017 має бути утворено спеціалізований суд, який розглядатиме спори у сфері інтелектуальної власності [10]. Робота над створенням Вищого суду з питань інтелектуальної власності почалася, але нині не завершена та пригальмована. Повноцінно вказаний суд в Україні ще не розпочав свою роботу.

Однак перш ніж Вищий суд з питань інтелектуальної власності розпочне свою діяльність, парламенту України варто прийняти закон, у якому врегулюватимуться правовий статус цього суду, його повноваження, склад, процедура відбору суддів до Вищого суду з питань інтелектуальної власності як суду першої інстанції та Апеляційної палати цього суду.

Так, схожий законопроект зареєстровано у Верховній Раді ще з 2021 року [11], однак перш ніж його прийняти, деякі положення варто вдосконалити. По-перше, окремою статтею нового спеціального закону має бути регламентована процедура відбору суддів для Вищого суду з питань інтелектуальної власності як суду першої інстанції та Апеляційної палати цього суду. По-друге, в самому законі про Вищий суд з питань інтелектуальної власності має бути присутня стаття, яка охарактеризує справи, які буде вирішувати зазначений нами суд. Оскільки порушення авторського права в мережі Інтернет відбуваються з кожним днем все більше і більше, вважаємо за необхідне аби однією із категорій справ, яку розглядатиме Вищий суд з питань інтелектуальної власності були справи у спорах щодо прав суб'єктів авторського права, в тому числі в мережі Інтернет.

Висновки. Таким чином, можемо зробити наступні висновки:

серед нововведень у сфері захисту авторських прав у мережі Інтернет виділяємо: розширення повноважень патентного повіреного, збільшення строків на виконання певних дій власниками веб-сайтів і постачальниками послуг хостингу, можливість притягнення постачальника послуг хостингу або власника веб-сайту до відповідальності за невиконання окремих дій, передбачених законодавством, можливість заявника звертатися до УКРНОІВІ для конкретизації даних про постачальника послуг хостингу або власника веб-сайту;

щодо судового порядку захисту авторських прав у мережі Інтернет доцільним буде введення в норми процесуального права концепції «Джона Доу», що допоможе прискорити припинення порушення прав авторів;

беззаперечно зменшить кількість порушень авторських прав у мережі Інтернет діяльність Вищого суду з питань інтелектуальної власності, тим паче якщо однією із категорій справ, яку розглядатиме цей Суд будуть справи у спорах щодо прав суб'єктів авторського права, в тому числі в мережі Інтернет.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. International property rights index 2022. Dr. Sary Levy-Carciente, Lorenzo Montanari. 2022. 94 p. URL: https://atr-ipri22.s3.amazonaws.com/IPRI_FullReport2022_v2.pdf (дата звернення: 16.09.2023).
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода від 21.03.2014 року № 984_011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 01.12.2023).
3. Кочина О.С. Порушення авторських прав у мережі Інтернет: правові проблеми та шляхи їх подолання. *Нове українське право*, Випуск 4, 2022. С. 38–43.
4. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20> (дата звернення: 01.12.2023).
5. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12> (дата звернення: 01.12.2023).
6. Про деякі питання Національного органу інтелектуальної власності: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 року № 943-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/943-2022-%D1%80#> (дата звернення: 01.12.2023).

7. Холошанова М.І. Окремі питання удосконалення системи законодавства у сфері захисту авторських прав у мережі Інтернет. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. № 1 (43), 2022. С. 142–156.
8. Огляд судової практики Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду (актуальна судова практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за період з 01.05.2023 до 31.05.2023. Упоряд.: відділ аналітичної та правової роботи Касаційного господарського суду управління аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду, судові палати Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду. Київ, 2023. 61 с.
9. Постанова Верховного Суду від 04.05.2023 у справі № 904/702/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110789324> (дата звернення: 01.12.2023).
10. Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності: Указ Президента України від 29 вересня 2017 року № 299/2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299/2017> (дата звернення: 01.12.2023).
11. Проект Закону про Вищий суд з питань інтелектуальної власності. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73540 (дата звернення: 01.12.2023).